Lietas Nr. A420454813
Lietas arhīva Nr. A42-01192-14/5

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2014.gada 12.jūnijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:

tiesnese Inga Juhņeviča,

piedaloties pieteicējam /pers. A/, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicināto iestāžu Veselības inspekcijas pārstāvjiem /pers. B/ un /pers. C/, Veselības ministrijas pārstāvim /pers. D/ un VSIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" pārstāvei /pers. E/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par VSIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" faktisko rīcību, nenodrošinot /pers. A/ atbilstošus uzturēšanās apstākļus, atrodoties VSIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" tiesu psihiatrisko ekspertīžu nodaļā, un par kaitējuma atlīdzinājumu
5000 latu apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. A/ (turpmāk – pieteicējs) 2013.gada 18.janvārī ir adresējis sūdzību Veselības ministrijai par uzturēšanās apstākļiem VSIA „Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centrā" (turpmāk – Centrs). Pieteicējs sūdzībā ir norādījis par uzturēšanās apstākļiem – nav vests uz pastaigu, nav nodrošināts ar apaviem un netiek izsniegts piemērots apģērbs, nav nodrošināts ar tualeti, kā arī ir lūdzis naudas kompensāciju par nodarīto kaitējumu 5000 latu, atrodoties Centra tiesu psihiatrisko ekspertīžu nodaļā.

Veselības ministrija ar 2013.gada 30.janvāra pavadvēstuli Nr.01-20fiz.16/449 ir pārsūtījusi pieteicēja sūdzību Veselības inspekcijai pārbaudes veikšanai par uzturēšanās apstākļiem Centra tiesu psihiatrisko ekspertīžu nodaļā.

Veselības inspekcija ir izskatījusi pieteicēja sūdzību un 2013.gada 25.februārī pieņēmusi kontroles aktu Nr.00088413 (turpmāk – Kontroles akts).

Veselības inspekcija ar 2013.gada 1.marta vēstuli Nr.8-1/2715/2102 ir informējusi pieteicēju, ka Veselības inspekcija nav konstatējusi pārkāpumus Centra tiesu psihiatrisko ekspertīžu nodaļā un ka pieteicēja iesniegumā minētie fakti neapstiprinājās.

Pieteicējs ar 2013.gada 30.aprīļa iesniegumu un 2013.gada 7.jūnija iesniegumu atkārtoti vērsās Veselības inspekcijā par uzturēšanās apstākļiem Centrā, lūdzot veikt atkārtotu pārbaudi.

Veselības inspekcija ar 2013.gada 4.jūnija vēstuli Nr.8-1/9922/5232 sniedza pieteicējam atbildi, norādot, ka skaidrojumu par pieteicēja iesniegumā minēto Veselības inspekcija ir sniegusi 2013.gada 1.marta vēstulē Nr.8-1/2715/2102. Veselības inspekcija ar 2013.gada 10.jūlija vēstuli Nr.8-1/13319/6470 sniedza pieteicējam atbildi, norādot, ka atbilde ir sniegta jau 2013.gada 1.marta vēstulē Nr.8-1/2715/2102 un 2013.gada 4.jūnija vēstulē Nr.8-1/9922/5232, un situācija attiecībā uz iepriekšējos iesniegumos norādītajiem apstākļiem pēc būtības nav mainījusies.

Pieteicējs ar 2013.gada 21.augusta iesniegumu Veselības inspekcijā apstrīdējis 2013.gada 1.marta vēstuli Nr.8-1/2715/2102 un 2013.gada 4.jūnija vēstuli Nr.8-1/9922/5232. Veselības inspekcija ar 2013.gada 24.septembra vēstuli Nr.1.4-5/18735/8607 sniegusi pieteicējam atbildi.

[2] 2013.gada 10.jūnijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums par Centra faktisko rīcību, nenodrošinot /pers. A/ atbilstošus uzturēšanās apstākļus (apavus, apģērbu, atbilstošu pastaigas laukumu, tualeti), atrodoties Centra tiesu psihiatrisko ekspertīžu nodaļā, un par kaitējuma atlīdzinājumu 5000 latu apmērā. Pieteikums pamatots ar sekojošiem argumentiem.

[2.1] Centrā pieteicējs novembra vakarā aizvests uz pastaigu, kaut gan kājā viņam bija tikai istabas čības. Centrā netiek izsniegts

sezonai piemērots apģērbs un apavi. Pieteicējs lūdza izsniegt viņa apavus, bet tas tika atteikts, jo apavi nodoti noliktavā un nav pieejami. Citi apavi nav piedāvāti. Pieteicējam piešķirta vējjaka, kuru nebija iespējams aizpogāt. Tā rezultātā pieteicējs saslimis ar iesnām. Pēc tam pastaigas pieteicējs vairs neizmantoja.

[2.2] Pastaigas Centrā notiek ceturtajā stāvā esošā telpā, kur ir betona grīdas segums, divi lieli logi. Skatoties uz augšu var redzēt tikai telpas griestus. Saule telpā neiespīd. Šādu telpu nevar uzskatīt par pastaigu laukumu.

[2.3] Pa nakti nevar apmeklēt tualeti, dabiskās vajadzības jākārto turpat dzīvojamajā telpā kannā, jo palātas durvis pa nakti tika slēgtas. Turklāt telpā ir divu veidu videonovērošanas kameras un sargi var redzēt visu telpā notiekošo. Tas pieteicēju aizskar un apkauno.

[2.4] Iepriekš minētā rīcība administratīvo tiesu praksē ir atzīta par būtisku personas Satversmes 95.pantā garantēto cilvēktiesību aizskārumu. Par nodarīto kaitējumu, atrodoties Centrā, pieteicējam izmaksājama naudas kompensācija 5000 latu apmērā.

[3] 2013.gada 30.septembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Veselības inspekcijas paskaidrojums par pieteikumu. Veselības inspekcija pieteikumu neatzīst un paskaidrojumā norāda sekojošus argumentus.

[3.1] Centra Tiesu psihiatrisko ekspertīžu un piespiedu ārstēšanas nodaļas vadītāja vietnieks /pers. I/ ir paskaidrojis, ka pieteicējs, atrodoties nodaļā, nav izteicis nekādas prasības ne mutiski, ne rakstiski, t.sk. prasību izsniegt viņam ielas apavus. Attiecībā par vējjakas izsniegšanu, Veselības inspekcijas rīcībā esošā informācija liecina, ka nodaļā, nodrošinot pacientu pastaigas, tiek izsniegti silti halāti, un ka nodaļas rīcībā nemaz nav plānu vējjaku.

[3.2] Ēkas ceturtajā stāvā atrodas pastaigu laukus (liela telpa ar diviem atvērtiem logiem, betona grīdu). Lielie atvērtie logi telpā pastāvīgi nodrošina svaigu gaisu. Pretenzijas par pastaigu laukuma tehnisko ierīkošanu pieteicējs var izteikt Centra administrācijai, jo tas ir organizatoriska rakstura jautājums, ko risina Centrs, nevis uz Veselības inspekcijas kompetences jomu attiecošais veselības aprūpes jautājums.

[3.3] Centrā pacientiem visu diennakti tiek nodrošināta higiēnas telpu (t.sk., tualetes) apmeklēšana pēc vajadzības, t.sk., arī naktī. Tualetes telpās un dušas telpās nav izvietotas novērošanas kameras.

[3.4] Veselības inspekcija pēc pieteicēja iesnieguma veica pārbaudi un sniedza pieteicējam atbildes uz visiem sākotnējā iesniegumā norādītajiem jautājumiem.

Sakarā ar pieteicēja atkārtotajiem iesniegumiem atkārtotas pārbaudes veikšanai nebija pamata, jo pieteicējs nenorādīja jaunus apstākļus vai faktus, kuriem pastāvot, būtu veicama papildus pārbaude. Turklāt, veicot pārbaudes, Veselības inspekcija pati nosaka pārbaudes gaitu un kartību, nevis rīkojas pēc privātpersonas pieprasījuma.

[3.5] Veselības inspekcijas atbildes vēstules pieteicējam nav administratīvie aktu un faktisko rīcību. Tā ir vienkārša pārvaldes darbība, kas nav vērsta ne uz tiesisko, ne faktisko seku radīšanu pieteicējam.

[3.6] Sākotnējā iesniegumā pieteicējs nav norādījis, kam lūdz kompensāciju. Veselības inspekcija bija pārliecināta, ka pieteicējs nav izteicis materiāla rakstura pretenzijas sākotnējā iesnieguma adresātam. Veselības inspekcija to uztvēra kā informatīvu ziņu par materiāla rakstura pretenzijām pret Centru, saprotot, ka pieteicējs ar kompensācijas lūgumu par nodarīto kaitējumu jau ir vērsies Centrā.

[4] Administratīvajā rajona tiesā 2014.gada 17.janvārī saņemts Veselības ministrijas paskaidrojums. Veselības ministrija neatzīst pieteicēja pieteikumu par zaudējumu atlīdzinājumu un lūdz to noraidīt. Veselības ministrija paskaidro, ka nav veikusi pieteicēja iesniegumā minēto apstākļu izvērtēšanu pēc būtības, jo šāda kompetence ir piekritīga Veselības inspekcijai. Saistībā ar pieteicēja pieteikumu par kaitējuma atlīdzināšanu Veselības ministrija norāda, ka atlīdzinājuma prasījums var būt saistīts tikai ar iestādes faktiskās rīcības vai administratīvā akta atlīdzinājumu. No lietā esošajiem dokumentiem nav iespējams konstatēt cēloņsakarību starp pieteicēja uzrādīto mantisko zaudējumu par uzturēšanās apstākļiem Centrā un Centra rīcību, jo nav konstatēta Centra jebkāda prettiesiska rīcība attiecībā pret pieteicēju. Tāpat Veselības inspekcija nav konstatējusi, ka pastāv jebkādi pierādījumi, kas apliecinātu vai norādītu uz Centra prettiesisku rīcību attiecībā pret pieteicēju.

[5] Administratīvajā rajona tiesā 2014.gada 16.maijā saņemts Centra paskaidrojums par pieteikumu.

[5.1] Pietiecējs tika uzņemts stacionārās tiesu psihiatriskās ekspertīzes veikšanai Centra struktūrvienībā Tiesu psihiatrijas ekspertīžu un piespiedu ārstēšanas centrs E blokā 2012.gada 6.novembrī plkst. 9.00. Minētajā datumā pieteicējs tika iepazīstināts ar iekšējās kārtības noteikumiem, par ko parakstījās. Pietiecējs Centra glabāšanā personīgās lietas t.sk., botas, un paturēja pie sevis personīgās čības, par ko parakstījās. Iepazīstoties ar iekšējās kārtības noteikumiem, pieteicējs tika informēts, ka pastaigas notiek āra apstākļos. Laikā, kad pieteicējs atradās Ē blokā, viņš nav izteicis lūgumu izsniegt viņam glabāšanā nodotās botas.

[5.2] Atbilstoši māsu (māsu palīgu) novērojumu ierakstiem, konstatējams, ka pieteicējs nav izmantojis iespēju veikt pastaigu. Turklāt pēc Latvijas Vides, ģeoloģijas un metroloģijas centra interneta adresē pieejamiem datiem attiecīgajos datumos pastaigu laikā vidējā temperatūra bija 5 °C - 7,3 °C. Daļēji atklātais E bloka pastaigu laukums ir norobežots no āra ar sienām un jumtu, kas aiztur vēju, un pastaigu laukuma temperatūra ir vidēji par 5 grādiem augstāka par āra temperatūru. Tādējādi nevar atzīt, ka vidēji 10 grādu siltumā būtu iespējams nodarīt kaitējumu personas veselībai, uzskatīt pastaigu par spīdzināšanu vai cita veida ekspertējamās personas tiesību pārkāpumu.

Ministru kabineta 2009.gada 20.janvāra noteikumi Nr.60 „Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām" psihiatrijas nodaļai nenoteic prasības šādai pastaigu telpai.

Ekspertējamām personām 2013.gada novembrī pastaigās tika izsniegti siltināti biezi halāti, kas salīdzināmi ar rudens mēteli, un minētajos laika apstākļos tie nodrošina personai siltumu. Halātiem nav pogu aizdares, bet tie ir apjomīgi, gari, ar kapuci un pilnībā nosedz valkātāja ķermeni, nodrošinot siltumu.

Pieteicējs ir sniedzis tiesai maldinošu informāciju, sākumā norādot, ka pastaigām izsniegta plāna vējjaka, bet vēlāk, ka halāts. Pieteicēja norādītais pastaigu laiks neatbilst E bloka dienas režīmā paredzētajam laikam.

[5.3] Centrā nav pieteicēja aprakstīto kannu, ko tas būtu piedāvājis pieteicējam. Dabisko vajadzību kārtošanai ekspertējamā persona arī naktī tiek vesta uz labierīcībām, kurās nav videoieraksta kameru.

Ārsts pieteicējam kannu nevarēja atnest, jo E blokā pēc plkst.16.00 neatrodas. Dežūrārsts atrodas Uzņemšanas nodaļā Tvaika ielā 2, Rīgā (E bloks atrodas Laktas ielā 6, Rīgā). Tā kā Tiesu psihiatrisko ekspertīžu un piespiedu ārstēšanas centrs ir Valsts policijas apsargājams objekts, ikvienas personas ierašanās Laktas ielā 6, Rīgā, tiek reģistrēta, tāpat dežūrārsta izsaukums uz Laktas ielu tiek reģistrēts Uzņemšanas nodaļā Tvaika ielā 2, Rīgā. 2012.gada 6.novembrī dežūrārsts pie pieteicēja nav bijis.

Māsu (māsu palīgu) ierakstos pieteicēja stacionāra pacienta medicīniskās kartē Nr.16236/12 (21.lp. - 23.lp.) ir atzīmēts, ka pieteicējs naktis pavada miegā. Atmošanās dabisko vajadzību kārtošanai nav fiksēta. Novērojumos nav ieraksta, ka ekspertējamā persona būtu palātā kārtojusi dabiskās vajadzības.

[5.4] Pieteicējs ne tiesu ekspertiem /pers. I/ un /pers. N/, kuri bija norīkoti ekspertīzes veikšanai, ne citām ārstniecības personām, kas piedalījās pieteicēja veselības aprūpē, ne tiesu ekspertīžu psiholoģei /pers. O/, kas veica pieteicēja psiholoģisko izpēti, ne Tiesu psihiatrisko ekspertīžu un piespiedu ārstēšanas centra vadītājam /pers. P/, kas apmeklēja eksportējamo personu, nav izteicis nekādas sūdzības vai lūgumus.

[6] Tiesas sēdē pieteicējs pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem apsvērumiem. Pieteicējs papildus sniedza paskaidrojumus par apstākļiem Centrā.

Tiesas sēdē Veselības inspekcijas, Veselības ministrijas un Centra pārstāvji pieteikumu neatzina, balstoties uz paskaidrojumos norādītajiem apsvērumiem.

Motīvu daļa

[7] Tiesa, noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[8] Izskatāmajā lietā izvērtējams, vai attiecībā uz pieteicēju, kas ir ieslodzījumā esoša persona, tika ievietots Centrā tiesu psihiatriskās ekspertīzes veikšanai un sūdzas par apstākļiem Centrā, ir pārkāpts Satversmes 95.pants.

Satversmes 95.pants paredz, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Šī konstitucionālā norma arī noteic, ka spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Spīdzināšanas, cietsirdīgas un cieņu pazemojošas attieksmes aizliegums ietverts arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.pantā.

Kā daudzkārt atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.pants atspoguļo vienu no demokrātiskas sabiedrības pamatvērtībām. Tas pilnībā aizliedz cietsirdīgu un pazemojošu izturēšanos neatkarīgi ne no kādiem apstākļiem (*sk., piemēram, 2000.gada 6.aprīļa sprieduma „Labita pret Itāliju" 119.punktu*). Valstij ir jānodrošina, ka persona tiek ieslodzīta tādos apstākļos, kas ir savienojami ar cieņu pret viņa godu, ka veids un metode, kādā tiek īstenots piemērotais līdzeklis, nepakļauj viņu tādām ciešanām vai grūtībām, kas pārsniedz nenovēršamas ciešanas, kas ir raksturīgas ieslodzījumam, un ka, ņemot vērā praktiskās ieslodzījuma prasības, viņa veselība un labklājība ir adekvāti sargāta (*sk., piemēram, 2001.gada 24.jūlija sprieduma lietā „Valašinas pret Lietuvu" 102.punktu*). Lai atbilstu 3.pantam, apiešanās raksturam ir jāsasniedz minimālais bardzības līmenis, kura novērtēšana ir relatīva pēc būtības. Tā ir atkarīga no lietas faktu kopuma un, jo īpaši, no apiešanās rakstura un konteksta, tās izpildes elementiem, ilguma, tās izraisītajām fiziskajām vai psihiskajām sekām, kā arī dažkārt no cietušā dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa (*sk., piemēram, 2006.gada 4.maija sprieduma lietā „Kadiķis pret Latviju" 45.punktu*).

Eiropas Cilvēktiesību tiesas veiktā Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.panta interpretācija konsekventi tiek izmantota arī Latvijas administratīvo tiesu praksē un uzskatīta par saskanīgu ar Satversmes 95.panta saturu. Ieslodzījumā esoša persona ir neaizsargāta, tā ir absolūtā valsts pakļautībā un līdz ar to arī aizsardzībā. Lai kādu iemeslu dēļ persona atrastos ieslodzījumā, Satversmes 95. pants un Konvencijas 3. pants prasa, ka apstākļiem jābūt tādiem, kas neizbēgami izriet no ieslodzījuma fakta un kas atbilst cieņas pilnai attieksmei pret cilvēku. Ieslodzījuma apstākļi nedrīkst pārsniegt ar ieslodzījuma faktu neizbēgami saistīto ciešanu slieksni *(sk.,*

piemēram, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 6.maija sprieduma lietā Nr.SKA-160/2010 18.punktu, 2012.gada 22.jūnija lietā Nr.SKA-219/2012 10.punktu).

Minētie principi ir attiecināmi arī uz ieslodzīto personu, kas ievietota ārstniecības iestādē.

[9] Pieteicējs sūdzas par apstākļiem Centrā, nenodrošinot atbilstošu pastaigas laukumu un sezonai atbilstošu apģērbu un apavus pastaigas veikšanai.

[9.1] Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi: prasība, ka ieslodzītajām personām jādod iespēja katru dienu vismaz vienu stundu pastaigāties svaigā gaisā, ir vispāratzīta kā tiesību pamatgarantija. Visām ieslodzītajām personām bez izņēmuma ir jāļauj katru dienu kādu laiku aktīvi pavadīt svaigā gaisā (..) *(sk. Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (Komiteja) (CPT) Standarti. II Cietumi, Ieslodzījums cietumā, Izvilkums no Otrā vispārējā ziņojuma [CPT/Inf (92) 3], 48.punkts, http://www.cpt.coe.int/lang/lva/lva-standards.doc).*

Arī Eiropas Padomes Ministru komitejas ieteikumu Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas Cietumu noteikumiem 27.1.punktā noteikts, ka ikvienam ieslodzītajam jādod iespēja katru dienu vismaz vienu stundu pavadīt svaigā gaisā, ja vien to atļauj laika apstākļi *(http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/Rec_2006_2Latvia.pdf).*

Ja personai ir liegtas tiesības uz pastaigām, tas noved pie svaiga gaisa trūkuma, var ietekmēt cilvēka veselību, un šie apstākļi ir ne tikai grūti paciešami un nomācoši, bet arī pazemojoši.

Atbilstoši Centra E bloka, kurā bija ievietots pieteicējs, iekšējās kārtības noteikumu 1.pielikumā noteiktajam, ekspertējamās personas dienas režīmā ir paredzēta pastaiga.

Lietā nav strīda, ka Centrā pastaigu laukums atrodas ēkas ceturtajā stāvā un ir liela istaba ar diviem lieliem atvērtiem logiem. To pieteikumā tiesai ir norādījis arī pieteicējs un Kontroles aktā konstatējusi Veselības inspekcija.

Pieteicējs ir iebildis, ka Centra pastaigu laukums nav atbilstošs, jo tam ir betona grīda, griesti un neiespīd saule. Pieteicējs nav iebildis pret pastaigu lielumu.

Tiesa konstatē, ka tiesību normas neparedz noteiktu reglamentējumu pastaigu laukumu tehniskajiem parametriem un aprīkojumam, kā arī nenoteic pienākumu ieslodzījuma vietai vai ārstniecības iestādei nodrošināt personām iespēju pastaigāties laukumā, kuram ir noteikts segums, nav pārsegums un iespīd saule.

Lietā nav strīda, ka Centra pastaigu laukumā ir divi lieli atvērti logi. Līdz ar to pastaigu laikā pieteicējam bija iespēja pastaigāties svaigā gaisā, kā arī caur logiem bija iespējams redzēt debesis. Betona grīdas segums neliedz pieteicējam veikt pastaigas. Tiesa nekonstatē, ka, nodrošinot pastaigas šādā telpā, tiek būtiski ierobežotas personas cilvēktiesības un pārkāptas personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos.

Tiesa ņem vērā, ka Centrs ir ārstniecības iestāde, nevis ieslodzījuma vieta, kā arī Centrā ekspertīzes veikšanai ieslodzītās personas netiek ievietotas uz ilgstošu laiku. Līdz nav pamats ārstniecības iestāžu pastaigu laukumiem izvirzīt tieši tādas pašas prasības kā pastaigu laukumiem ieslodzījuma vietās, kā arī ir attaisnojami un samērīgi, ka pastaigas tiek nodrošinātas šādā telpā.

Turklāt arī pieteicējs konkrētajā gadījumā Centrā atradās tikai 10 dienas. Kā konstatējams no Centra māsu (māsu palīgu) novērojumu lapā fiksētā par pieteicēju, pieteicējs nav bijis pastaigā, bet vairākkārt no pastaigas ir atteicies *(lietas 101.-103. un 115.lapa)*. No pieteicēja pieteikuma un tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka pieteicējs pastaigā ir bijis vienu reizi, pārējās dienās pats no pastaigām ir atteicies. Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka Centrā tiek nodrošinātas personas tiesības uz pastaigu, bet pieteicējs pats tās nav izmantojis.

Līdz ar to nav konstatējams Centra rīcības prettiesiskums, kuras rezultātā būtu būtiski aizskartas pieteicēja cilvēktiesības.

[9.2] Normatīvajos aktos paredzēts, ka notiesātie valkā sezonai atbilstošu personisko apģērbu vai noteikta veida apģērbu (Latvijas Sodu izpildes kodeksa 41.panta otrā daļa, Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi"14.punkts). Tomēr ārējos normatīvajos aktos nav īpaši noteikts, kādu apģērbu valkā vai ar kādu apģērbu jānodrošina notiesātie, kuri ievietot ārstniecības iestādē ārpus ieslodzījuma vietas, t.sk., Centrā tiesu psihiatriskās ekspertīzes veikšanai.

Tiesa piekrīt, ka apģērbam, kurā persona veic pastaigas, ir jābūt pienācīgam. Tas pirmām kārtām nozīmē, ka apģērbam (t.sk., apaviem) ir jābūt pietiekamam – tādam, kurš veic savu galveno funkciju pasargāt cilvēku no aukstuma.

Pieteicējs paskaidro, ka viņam izsniegtais apģērbs šo funkciju neveica.

Tiesa, pirmkārt, piešķir zemu ticamību pieteicēja pieteikumā norādītajam, ka viņam pastaigai tika izsniegta plāna vējjaka, jo tiesas sēdē pieteicējs paskaidroja, ka viņam tika izsniegts halāts, nevis vējjaka. Veselības inspekcija pārbaudes laikā ir konstatējusi un Kontroles aktā nostiprinājusi, ka, vienreiz dienā Centrā tiek nodrošinātas pastaigas un tiek izsniegts silts halāts. Arī Centrs paskaidrojumos tiesai ir norādījis, ka pastaigās tiek izsniegti siltināti biezi halāti, kas salīdzināmi ar rudens mēteli. Halātiem nav pogu, tie ir apjomīgi, gari, ar kapuci un pilnībā nosedz valkātāja ķermeni, nodrošinot siltumu. Tiesai nav pamats apšaubīt Centra paskaidrojumos un Veselības inspekcijas veiktajā pārbaudē konstatēto, jo no dzīvē gūtajiem novērojumiem šādu siltu stepētu halātu pieejamība ir ierasta prakse stacionārās ārstniecības iestādēs. Savukārt plānu halātu izsniegšana ir apšaubāma, jo ir bezjēdzīga.

Otrkārt, tiesa atzīst par pamatotu Centra paskaidrojumos sniegto norādi par faktisko vidējo gaisa temperatūru Rīgā no 2013.gada

6.novembra līdz 15.novembrim *(skat. http://www.meteo.lv/meteorologija-datu-meklesana/?nid=461&)* . Tiesa atzīst, ka pie gaisa temperatūras no 5 °C - 7,3 °C, pastaigājoties telpā ar atvērtiem logiem, šāds siltināts halāts ir pietiekams, lai nodrošinātu ķermeņa siltumu stundu ilgai pastaigai.

Treškārt, tiesa konstatē, ka pieteicējs bija nodevis glabāšanā cepuri, virsjaku, džemperi, kā arī botas *(lietas 99.lapa)*. Kā pieteicējs paskaidroja tiesas sēdē, viņš ir lūdzis izsniegt viņa apavus un viņam ir teikts, ka to saņemšanai ir jāraksta iesniegums. Ņemot vērā, ka pieteicējs gan iesniegumā Veselības inspekcijai, gan pieteikumā tiesai, gan paskaidrojumos tiesas sēdē ir norādījis, ka vēlas saņemt tikai savus apavus (nenorādot, ka vēlas saņemt arī savu apģērbu), kā arī ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu pieteicēja novērojumu pieraksti un paskaidrojumi apstiprina, ka pieteicējs nav sūdzējies par sezonai nepiemērotu apģērbu un apaviem pastaigu laikā *(lietas 101.-115.lapa)*, tiesa nepiešķir ticamību pieteicēja paskaidrojumiem, ka viņam nebija pieejams piemērots apģērbs pastaigu veikšanai un tas radīja viņa tiesību aizskārumu.

Turklāt, ja pieteicējs pēc pirmās pastaigas uzskatīja, ka ar esošajiem apaviem pieteicējam pastaigu laikā ir auksti, pieteicējs bija informēts, ka viņam ir iespējas no noliktavas saņemt savus apavus, uzrakstot iesniegumu. Pieteicējs tiesas sēdē apstiprināja, ka šādu iesniegumu nav rakstījis. Tādējādi pieteicējs pats nav izmantojis iespēju saņemt savu personīgo apģērbu un apavus, izmantošanai pastaigu laikā.

Vienlaikus tiesa norāda, ka tas, kādus apavus persona uzskata par piemērotiem un kādos apavos personai ir silti, lielā mērā ir subjektīvs faktors. Tiesas ieskatā, konkrētajos apstākļos (pastaigu telpā, āra temperatūru) bija iespējams pastaigu veikt arī čībās. Līdz ar to tas, ka pieteicējam jau pirmajā pastaigā uzreiz netika nodrošināti iespēja saņemt pieteicēja ieskatā atbilstošus apavus, nesasniedz tādu aizskāruma robežu, lai varētu runāt par būtisku cilvēktiesību aizskārumu. Savukārt no pastaigām citās dienās pieteicējs ir atteicies.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka nav konstatējams Centra rīcības prettiesiskums, kuras rezultātā būtu būtiski aizskartas pieteicēja cilvēktiesības.

[10] Pieteicējs sūdzas par apstākļiem Centrā, nenodrošinot iespēju nakts laikā apmeklēt tualeti, bet liekot dabiskās vajadzības nokārtot dzīvojamā telpā kannā.

Lietā nav strīda, ka palātā, kurā bija ievietots pieteicējs, neatrodas tualete.

Tiesa konstatē, ka pieteicējs bija iepazīstināts ar Centra iekšējās kārtības noteikumiem, kuru 1.pielikumā ir norādīts, ka dabisko vajadzību kārtošanai uz tualeti ļauts iet 1-2 reizes naktī (pēc vajadzības) *(lietas 104.lapa)*.

Tiesas sēdē pieteicējs paskaidroja, ka pirmajā dienā ārsts ir atnesis palātā kannu dabisko vajadzību kārtošanai un paskaidroja, ka naktī aizvešana uz tualeti ir problemātiska, jo durvis tiek slēgtas uz signalizāciju, ir jāizsauc policijas darbinieki, lai atslēgtu signalizāciju un atvērtu durvis. Pieteicējs naktī nav saucis personālu, lai aizvestu uz tualeti.

Izvērtējot minēto paskaidrojumu, tiesa secina, ka no tā neizriet, ka Centrā pieteicējam tika liegta iespēja naktī apmeklēt tualeti. Pirmkārt, no pieteicēja paskaidrojumiem neizriet, ka pieteicējam nebija iespējams naktī izsaukt personālu, kas viņu izlaistu no palātas un aizvestu uz tualeti dabisko vajadzību kārtošanai. Kā ir paskaidrojis pats pieteicējs, naktī viņš personālu minētā iemesla pēc nemaz nav saucis. Otrkārt, no pieteicēja paskaidrojumiem izriet, ka ārstniecības persona ir informējusi pieteicēju par grūtībām, kādas pastāv, lai pieteicēju naktī aizvestu uz tualeti. Taču no tā nav izdarāms secinājums, ka pieteicējs ir informēts, ka nepieciešamības gadījumā naktī viņš uz tualeti netiks vests un vienīgā iespēja nokārtot dabiskās vajadzības viņam ir palātā kannā.

Tiesa konstatē, ka arī medicīnas Centra māsu (māsu palīgu) novērojumu lapā fiksētais, kā arī ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu novērojumu pieraksti un paskaidrojumi neapstiprina, ka pieteicējs naktī ir kārtojis dabiskās vajadzības palātā, ka Centrā ir šāda kārtība un ka pieteicējs ir sūdzējies par šādu kārtību *(lietas 101.-115.lapa)*. Ņemot vērā, ka pieteicējs Centrā tika ievietots psihiatriskās ekspertīzes veikšanai un par katru dienu un tikšanos ar pieteicēju ārstniecības personas un ārstniecības atbalsta personas ir veikušas izvērstu pierakstu, norādot pieteicēja darīto un stāstīto, tiesai nav šaubu, ka gadījumā, ja pieteicējs naktī būtu kārtojis dabiskās vajadzības palātā vai sūdzējies par dabisko vajadzību kārtošanu kannā, ārstniecības persona un ārstniecības atbalsta personas to būtu norādījušas savu novērojumu pierakstos. Taču šādi ieraksti nav konstatējami.

Ņemot vērā mērķi, ar kādu pieteicējs tika ievietots Centrā, kā arī pieteicēja paskaidroto, ka ar ārstniecības personām pieteicējs „neizgāja uz kontaktu un atteicās no visa" tiesa lielāku ticamību piešķir ārstniecības personu pierakstiem un rakstveida paskaidrojumos norādītajam, nevis pieteicēja paskaidrojumiem.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka Centrā pieteicējam netika liegtas tiesības nakts laikā dabiskās vajadzības nokārtot tualetē. Secīgi nav konstatējams Centra rīcības prettiesiskums, kura rezultātā būtu būtiski aizskartas pieteicēja cilvēktiesības.

[11] Pieteicējs ir izteicis lūgumu atlīdzināt kaitējumu 5000 latu (7114,36 *euro*) apmērā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk - Zaudējumu atlīdzināšanas likums) mērķis ir nodrošināt privātpersonai Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta pirmā daļa noteic, ka personiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir kaitējums, kas ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvībai, fiziskajai integritātei, veselībai, brīvībai, godam un cieņai, personiskam un ģimenes noslēpumam vai komercnoslēpumam, autortiesībām vai citām nemantiskajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pants noteic, ka morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība — objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju, un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas.

No minētajām tiesību normām izriet, ka vispārīgi personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanas pamats ir iestādes prettiesisks administratīvais akts vai prettiesiska faktiskā rīcība.

Pieteicējs ir izvirzījis prasījumu par morālā un personiskā kaitējuma atlīdzinājumu, kā kaitējuma rašanās pamatu minot Centra faktisko rīcību, nenodrošinot atbilstošus uzturēšanās apstākļus, atrodoties Centra tiesu psihiatrisko ekspertīžu nodaļā.

Ņemot vērā, ka Centra faktiskā rīcība netika atzīta par prettiesisku, noraidāms arī pieteikums daļā par morālā un personiskā kaitējuma, kas nodarīts ar minēto faktisko rīcību, atlīdzinājumu.

[12] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 124.panta pirmajai daļai par pieteikumu par lietas ierosināšanu tiesā maksā valsts nodevu 28,46 *euro* (20 latu) apmērā.

Savukārt Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturtā daļa noteic, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā. Šādos gadījumos tiesa pieteicēja pienākumu samaksāt valsts nodevu attiecīgajā apmērā norāda sprieduma rezolutīvajā daļā. Ja pieteicējs triju mēnešu laikā neiesniedz tiesai valsts nodevas apmaksu apliecinošu dokumentu, tiesa sprieduma norakstu nosūta tiesu izpildītājam izpildei.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2013.gada 9.augusta lēmumu pieteicējs pilnībā tika atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu tiesā. Ievērojot, ka pieteikums tiek noraidīts, pieteicējam ir uzliekams pienākums atmaksāt valsts nodevu pilnā apmērā, proti, 28,46 *euro* apmērā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu, 246.-251. un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda:

noraidīt /pers. A/ pieteikuma par VSIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" faktisko rīcību, nenodrošinot /pers. A/ atbilstošus uzturēšanās apstākļus, atrodoties VSIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" tiesu psihiatrisko ekspertīžu nodaļā, un par kaitējuma atlīdzinājumu 5000 latu apmērā.

Uzlikt par pienākumu /pers. A/ (personas kods /personas kods/) atmaksāt valstij valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā triju mēnešu laikā no sprieduma stāšanās likumīgā spēkā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese I.Juhņeviča